

Рецензія

на дисертаційну роботу Гилярської Ольги Іванівни
«Формування професійно орієнтованої риторичної компетентності майбутніх
учителів у педагогічних коледжах»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка
за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

1. Актуальність теми роботи визначається поступальним розвитком демократичних процесів в українському суспільстві, що зумовлює посилення ролі засобів риторики в різних сферах громадського й професійного життя. У контексті зазначених процесів закономірним видається дослідження різноманітних аспектів відродження загальної і галузевих риторик (юридичної, політичної, педагогічної тощо). З огляду на це професійна педагогічна освіта покликана зокрема створювати відповідні умови для формування риторичної компетентності майбутніх учителів, особливо в умовах боротьби українського народу за свободу та незалежність, необхідності ефективного протистояння ворожій пропаганді. Суттєвою особливістю педагогічної праці у сучасних умовах є необхідність системної комунікації, взаємодії з учнем, що посилює роль професійно орієнтованої риторичної компетентності в педагогічній праці.

Державні документи, які регулюють освіту в країні, а саме: закони України «Про освіту» (2017 р.), «Про повну загальну середню освіту» (2020 р.), «Про вищу освіту» (2014 р.), «Про фахову передвищу освіту» (2019 р.); Державна національна програма «Освіта» («Україна ХХІ століття») (1993 р.), Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті (2002 р.), концепція «Нова українська школа» (2016 р.), Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» (2020 р.) – визначають стратегічні напрями вітчизняної освіти, орієнтують заклади освіти на підвищення рівня підготовки майбутніх учителів, зокрема особливої риторичної підготовки педагога до роботи з учнями, колегами, батьками, громадою. Зазначене вимагає від майбутнього педагога володіння теорією та практикою побудови професійно-педагогічного мовлення на гуманістичних та демократичних засадах, що підкреслює необхідність теоретичного розгляду та практичного вирішення досліджуваної проблеми.

Красномовство педагога визначається умовою успіху його професійної діяльності у процесі взаємодії із суб'єктами освітнього процесу, різними соціальними інститутами тощо, що увиразнює актуальність представленого дослідження.

2. Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому й оформлення

Дисертація складається з анотації (українською та англійською мовами), списку опублікованих праць за темою дисертації (19 найменувань), переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи складає 354 сторінки друкованого тексту, з них 244 сторінки основного, 22

таблиці, 18 рисунків, 19 додатків, списку використаних джерел – 214 найменування (25 іноземними мовами)

У вступі обґрутовано актуальність теми дисертації, визначено мету і основні завдання дослідження, визначено наукову новизну роботи і практичне значення отриманих результатів, схарактеризовано методи наукового пошуку.

У першому розділі «Теоретичні засади формування професійно орієнтованої риторичної компетентності студентів педагогічного коледжу» обґрутовано методологічні підходи до дослідження окресленої проблеми. Представлено результати історико-педагогічного аналізу становлення та розвитку педагогічної риторики. Уточнено сутність базових понять дослідження.

У другому розділі «Організація процесу формування професійно орієнтованої риторичної компетентності студентів педагогічного коледжу в сучасній педагогічній теорії й практиці» розглянуто психолого-педагогічні умови формування визначені компетентності. Представлено авторську модель досліджуваного процесу. Схарактеризовано структуру професійно орієнтованої риторичної компетентності майбутніх учителів у педагогічних коледжах, критерії, показники, рівні її сформованості.

У третьому розділі «Експериментальна робота з формування професійно орієнтованої риторичної компетентності в студентів педагогічних коледжів» визначено стан сформованості риторичної компетентності в учителів початкових класів, схарактеризовано методику реалізації авторської моделі, представлено результати аналізу та узагальнення результатів формувального етапу педагогічного експерименту.

Висновки за результатами виконання дисертаційної роботи відповідають визначенім завданням, підкреслюють наукову новизну та практичну значущість проведеного дослідження.

Список використаних джерел свідчить про аналіз сучасних результатів наукових досліджень.

3. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дослідження виконане відповідно до теми науково-дослідної роботи кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами Житомирського державного університету імені Івана Франка «Професійна підготовка майбутніх фахівців в умовах ступеневої освіти» (РН № 0110U002274). Тему дисертації затверджено на засіданні вченої ради Житомирського державного університету імені Івана Франка (протокол № 12 від 23. 03. 2018 р.).

4. Ступінь обґрутованості наукових положень і висновків.

Обґрутованість наукових положень, висновків та рекомендацій забезпечено коректним формулюванням мети за завдань, об'єкта та предмета дослідження, визначенням провідних методологічних підходів до студіювання проблеми формування професійно орієнтованої риторичної компетентності майбутніх учителів у педагогічних коледжах (феноменологічного, системного, особистісно орієнтованого, діяльнісного, акмеологічного, ситуаційного) та комплексним їх застосуванням, що забезпечило реалізацію поставлених завдань дослідження.

Достовірність отриманих результатів забезпечується:

- результатами виконаного автором педагогічного експерименту, перевірених за допомогою методики відносних частот О. Смирнова та використанням непараметричного \hat{H} -критерію Краскелла-Валліса ($\hat{H} > 5,99 \chi^2_{2,005}$ для кожного досліджуваного параметра);
- публікацією статей у провідних фахових виданнях України і за кордоном;
- апробацією отриманих наукових результатів на 11 міжнародних та 4 всеукраїнських наукових конференціях;
- упровадженням отриманих результатів в освітній процес Бердичівського педагогічного фахового коледжу Житомирської обласної ради (довідка № 141 від 23. 06. 2020 р.), ВКНЗ «Коростишівський педагогічний коледж імені І. Я. Франка» (довідка № 234/20 від 01. 06. 2020 р.), КВНЗ «Корсунь-Шевченківський педагогічний коледж ім. Т. Г. Шевченка» (довідка № 233 від 20. 05. 2020 р.), КЗ СОР «Лебединський педагогічний коледж імені А. С. Макаренка» (довідка № 1 від 23. 06. 2020 р.), Прилуцького гуманітарно-педагогічного коледжу ім. І. Я. Франка (довідка № 165 від 15. 06. 2020 р.).

5. Основні наукові результати, одержані автором, та їх новизна. Основні наукові результати та висновки дисертації пройшли апробацію під час міжнародних наукових конференцій та знайшли відображення в публікаціях у фахових виданнях. За результатами дисертаційного дослідження опубліковано: 19 наукових праць, серед яких: 6 статей у наукових фахових виданнях України, 1 стаття у науковому виданні бази Web of Science, 12 статей у збірниках матеріалів конференцій і наукових праць.

Дисерантка отримала наступні наукові результати:

- *уперше розроблено* й експериментально перевірено ефективність моделі і методики формування професійно орієнтованої риторичної компетентності майбутніх учителів у педагогічних коледжах; обґрунтовано психолого-педагогічні умови формування професійно орієнтованої риторичної компетентності майбутніх учителів початкових класів; визначено компонентну структуру професійно орієнтованої риторичної компетентності майбутнього вчителя початкових класів, критерії, показники і рівні її сформованості;
- *удосконалено* зміст, форми, методи формування професійно орієнтованої риторичної компетентності майбутніх учителів у педагогічних коледжах; уточнено поняття «професійно орієнтована риторична компетентність майбутніх учителів початкових класів», «риторизоване освітнє середовище», «формування професійно орієнтованої риторичної компетентності майбутніх учителів у педагогічних коледжах»;
- *подальшого розвитку* набули наукові уявлення щодо організації професійно-риторичної освіти студентів педагогічних коледжів на засадах компетентісного підходу.

6. Практичне значення дослідження визначається тим, що

- теоретичні положення дисертації та узагальнений фактичний матеріал можуть бути використані в процесі науково-дослідницької діяльності здобувачів вищої освіти і викладачів закладів вищої освіти різного рівня; для проведення лекційних курсів, практичних занять із загальнопедагогічних,

лінгвістичних дисциплін, методик мовної освіти, спрямованих на підвищення рівня професійно орієнтованої риторичної компетентності майбутніх учителів початкових класів;

• можливістю запровадження в освітній процес педагогічних коледжів розробленої в дисертації поетапної методики формування професійно орієнтованої риторичної компетентності майбутніх учителів, розроблених методичних матеріалів, зокрема зі спецкурсу «Професійно орієнтована риторична компетентність майбутніх учителів у педагогічних коледжах».

Матеріали дослідження можуть бути використані для вдосконалення змісту програм і підручників з фахових дисциплін педагогічного коледжу, для створення відповідних навчально-методичних посібників, а також для підвищення кваліфікації педагогів у системі післядипломної освіти.

7. **Відсутність (наявність) порушення академічної добросесності.** За результатами аналізу дисертаційної роботи та публікацій автора порушення академічної добросесності не виявлено. Елементи фальсифікації чи фабрикації тексту в роботі відсутні.

8. Зауваження до дисертації.

1. Детально характеризуючи положення класичної риторики, європейського освітньо-риторичного досвіду і впливу християнства на становлення принципів педагогічної риторики, варто було б більше уваги приділити її національному (українознавчому) аспекту.

2. Погоджуючись із вагомістю авторського доробку, зокрема щодо спецкурсу «Професійно орієнтована риторична компетентність майбутніх учителів», звертаємо увагу на доцільність представлення в тексті дисертації результатів його впровадження в практику риторичної підготовки студентів педагогічних коледжів.

3. Робота значно виграла б, на нашу думку, за умов більш виразного наведення в тексті дисертації ефективних форм, методів, прийомів та засобів формування професійно орієнтованої риторичної компетентності майбутніх учителів. У цьому ж контексті варто було б окреслити чинники, які негативно впливають на формування досліджуваної компетентності.

4. На тлі достатнього представлення ходу та результатів педагогічного експерименту доцільним видається наведення в тексті дисертації більш детальної характеристики алгоритму використання інструментів ІКТ у процесі професійно-риторичної підготовки студентів педагогічних коледжів формування, що забезпечує диджиталізацію освіти, цифрову трансформацію риторики вчителя в умовах пандемії, карантину, російсько-української війни.

Висновки щодо дисертаційної роботи. Дисертаційна робота Гилярської Ольги Іванівни «Формування професійно орієнтованої риторичної компетентності майбутніх учителів у педагогічних коледжах», представлена на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями), є актуальною, завершеною науковою працею, що виконана на належному науково-теоретичному рівні. У роботі вирішено важливе наукове завдання, що полягає у підвищенні ефективності професійної підготовки майбутніх учителів у педагогічних коледжах в аспекті формування

важливої для сучасності професійно-орієнтованої риторичної компетентності. Дисертація відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України №44 від 12.01.2022 р.), а її авторка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Рецензент

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри професійно-педагогічної, спеціальної
освіти, андрагогіки та управління
Житомирського державного університету
імені Івана Франка

Світлана ЯЩЕНКО

